

Spis treści

Przedmowa - 13

0. Wiadomości wstępne - 15

- 0.1. Charakter i metody fizyki** 15
Fizyka jako nauka Wielkości fizyczne, ich pomiar i jednostki
- 0.2. Międzynarodowy układ jednostek SI** 17
Zasady tworzenia układów jednostek Zasady budowy układu SI Definicje jednostek podstawowych SI Jednostki uzupełniające SI

1. Mechanika - 24

- 1.1. Kinematyka** 24
Względność ruchu Rodzaje ruchu Pojęcie punktu materialnego Ruch prostoliniowy. Prędkość ruchu Ruch prostoliniowy jednostajny Ruch prostoliniowy zmienny. Przyspieszenie Ruch prostoliniowy jednostajnie zmienny Graficzne przedstawienie ruchu Ruch krzywoliniowy. Wektor wodzący Rzut ukośny Ruch po okręgu
- 1.2. Dynamika punktu materialnego** 35
Pierwsza zasada dynamiki Druga zasada dynamiki Pęd Trzecia zasada dynamiki Przykłady sił występujących w mechanice Dynamika ruchu punktu materialnego po okręgu Praca Moc Energia
- 1.3. Dynamika układu punktów materialnych** 45
Środek masy Siły wewnętrzne i zewnętrzne Ruch środka masy
- 1.4. Dynamika bryły sztywnej** 48
Pojęcie bryły sztywnej Rodzaje ruchów bryły sztywnej Moment siły Moment bezwładności Twierdzenie Steinera Druga zasada dynamiki ruchu obrotowego Moment pędu · Pierwsza zasada dynamiki ruchu obrotowego Trzecia zasada dynamiki ruchu obrotowego Energia kinetyczna ruchu obrotowego Toczenie się bryły sztywnej Analogia między ruchem postępowym i ruchem obrotowym

1.5. Zasady zachowania w mechanice	56
Zasada zachowania pędu Zasada zachowania momentu pędu (krętu) Zasada zachowania energii	
1.6. Siły bezwładności	63
Inercjalne układy odniesienia Układy nieinercjalne Siła bezwładności · Siła odśrodkowa · Siła Coriolisa	
1.7. Zderzenia ciał	66
Zderzenie niesprężyste · Zderzenie sprężyste	
1.8. Grawitacja	71
Prawo powszechnego ciężenia Ciężar ciał. Przyspieszenie ziemskie · Pole grawitacyjne Energia potencjalna i potencjał pola grawitacyjnego Prędkości kosmiczne	
1.9. Zasada napędu raketowego	76
1.10. Mechanika cieczy i gazów	79
Ogólne własności cieczy i gazów Ciśnienie w cieczy i gazie. Prawo Pascala Prawo Archimedesusa Pływanie ciał Przepływ cieczy i gazów · Przepływ cieczy rzeczywistych i gazów Liczba Reynoldsa. Wzór Stokesa · Ruch ciał w cieczach i gazach · Efekt Magnusa Siła parcia Silnik wiatrowy · Zasada działania silnika wodnego	
1.11. Elementy szczególnej teorii względności	96
Mechanika klasyczna i relatywistyczna · Transformacja Galileusza Transformacja Lorentza · Relatywistyczne dodawanie prędkości · Pojęcie czasoprzestrzeni i interwału Zależność masy od prędkości · Masa i energia Relatywistyczna postać drugiej zasady dynamiki Newtona Relatywistyczna zależność zmian prędkości od siły Związek energii z pędem	
ZADANIA DO ROZDZIAŁU 1	106
2. Ruch drgający i falowy - 114	
2.1. Drgania harmoniczne	114
Pojęcia ogólne · Drgania swobodne Drgania tłumione · Drgania wymuszone Rezonans	
2.2. Drgania złożone	122
Składanie drgań harmonicznnych równoległych o tej samej częstotliwości Składanie drgań harmonicznnych równoległych o różnych częstotliwościach Dudnienie Składanie drgań harmonicznnych prostopadłych	
2.3. Ruch falowy	129
Istota i ogólne własności fal · Rodzaje fal Prędkość rozchodzenia się fal Fala harmoniczna płaska Równanie zespolone fali harmonicznej Zasada Huygensa. Dyfrakcja fal · Interferencja fal Fale stojące · Równanie różniczkowe ruchu falowego	
2.4. Akustyka	139
Powstawanie i rozchodzenie się fal dźwiękowych · Ciśnienie i natężenie dźwięku Wytwarzanie dźwięków · Zjawisko Dopplera · Ultradźwięki	
ZADANIA DO ROZDZIAŁU 2	148

3. Termodynamika - 153

3.1. Podstawowe pojęcia termodynamiki	153
Opis zjawisk termodynamicznych Pojęcie temperatury. Zerowa zasada termodynamiki Pomiar temperatury. Różne skale temperatury	
3.2. Kinetyczna teoria gazu doskonałego	156
Równanie stanu gazu Założenia kinetycznej teorii gazu doskonałego · Ciśnienie gazu doskonałego Kinetyczna interpretacja temperatury Rozkład Maxwella Wzór barometryczny Rozkład Boltzmanna · Liczba Avogadra	
3.3. Ciepło, praca i energia wewnętrzna	166
Energia wewnętrzna a ciepło Pierwsza zasada termodynamiki Praca sił ciśnienia Przemiany gazu doskonałego · Ciepło właściwe Ciepła molowe gazu doskonałego · Przemiana adiabatyczna Proces dławikowy	
3.4. Procesy odwracalne i nieodwracalne	176
Pojęcie procesu odwracalnego i nieodwracalnego · Entropia i druga zasada termodynamiki Zjawiska transportu Bódźce i przepływy · Źródło entropii Maszyny cieplne Statystyczna interpretacja entropii Przemiana politropowa	
3.5. Zjawiska wysokiej próżni	191
Średnia droga swobodna i częstość zderzeń · Osiąganie stanu wysokiej próżni Pomiar wysokiej próżni	
3.6. Przejścia fazowe	195
Izotermy gazu rzeczywistego Wykres równowagi fazowej Osiąganie niskich temperatur · Trzecia zasada termodynamiki Nadpłynność	
3.7. Ciekłe kryształy	201
ZADANIA DO ROZDZIAŁU 3	203

4. Elektromagnetyzm - 207

4.1. Pole elektryczne	207
Ładunki elektryczne · Prawo Coulomba · Natężenie pola elektrycznego Dipol w polu elektrycznym Strumień indukcji Prawo Gaussa dla pola elektrycznego Gęstość powierzchniowa ładunku Praca sił pola elektrycznego Napięcie i potencjał Energia potencjalna ładunków w polu elektrycznym Związek między potencjałem a natężeniem pola Równania Poissona i Laplace'a · Pojemność elektryczna Łączenie kondensatorów	
4.2. Prąd elektryczny	221
Natężenie i gęstość prądu Opór elektryczny Prawo Ohma Opór właściwy i przewodnictwo właściwe · Różniczkowa postać prawa Ohma Siła elektromotoryczna Prawo Ohma dla obwodu zamkniętego · Łączenie oporów · Praca i moc prądu Ciepło Joule'a · Prawa Kirchhoffa dla obwodów	
4.3. Pole magnetyczne	228
Wektor indukcji magnetycznej · Siła Lorentza Działanie pola magnetycznego na przewodnik z prądem Działanie pola magnetycznego na obwód z prądem · Moment magnetyczny obwodu Pole magnetyczne przewodnika z prądem Przenikalność	

magnetyczna Wektor natężenia pola magnetycznego · Prawo Ampère'a · Natężenie pola magnetycznego wewnątrz solenoidu Prawo Biota-Savarta Prawo Gaussa dla pola magnetycznego · Oddziaływanie przewodników z prądem	239
4.4. Indukcja elektromagnetyczna	239
Strumień indukcji magnetycznej · Prawo indukcji Faradaya · Reguła Lenza · Indukcja wzajemna i własna	
4.5. Drgania i fale elektromagnetyczne	244
Drgania w obwodzie <i>LC</i> · Drgania wymuszone i rezonans · Prąd przesunięcia Wirowe pole elektryczne Magnetyczny potencjał wektorowy Równania Maxwella · Emisja fal elektromagnetycznych · Dipol elektryczny Prędkość fal elektromagnetycznych	
4.6. Prąd elektryczny w cieczech	257
Elektrolyty · Przewodność elektryczna elektrolitów Elektroliza	
4.7. Prąd elektryczny w gazach	261
Jonizacja gazu Zasada działania detektorów jonizacyjnych	
4.8. Prąd zmienny	266
Sinusoidalna SEM Obwód prądu zmiennego z oporem Obwód prądu zmiennego z oporem, indukcyjnością i pojemnością · Wartości skuteczne prądu zmiennego Prąd trójfazowy · Moc prądu zmiennego	
ZADANIA DO ROZDZIAŁU 4	275
5. Optyka - 281	
5.1. Promieniowanie świetlne	281
Ogólne własności światła · Prędkość światła Współczynnik załamania i droga optyczna	
5.2. Odbicie i załamanie światła	285
Zasada Fermata · Prawo odbicia · Prawo załamania	
5.3. Elementy optyki geometrycznej	289
Załamanie światła na powierzchni sferycznej · Soczewki sferyczne · Równanie soczewki cienkiej · Obrazy wytwarzane przez cienkie soczewki	
5.4. Dyspersja światła	297
Pryzmat Aberracje układów optycznych	
5.5. Interferencja światła	300
Doświadczenie Younga · Interferencja światła w cienkich warstwach · Zastosowanie zjawiska interferencji światła w metrologii	
5.6. Dyfrakcja światła	306
Dyfrakcja światła na szczelinie Powstawanie obrazu dyfrakcyjnego · Natężenie prążków obrazu dyfrakcyjnego · Siatka dyfrakcyjna szczelinowa · Rodzaje siatek dyfrakcyjnych · Zdolność rozdzielcza siatki dyfrakcyjnej	
5.7. Polaryzacja światła	313
Światło naturalne i spolaryzowane · Polaryzacja światła przez odbicie Dwójłomność · Dwójłomność wymuszona	

5.8. Holografia	319
Spójność fal świetlnych Hologramy	
5.9. Optyka nieliniowa	322
Dielektryki liniowe i nieliniowe Autokolimacja wiązki światła Wytwarzanie drugiej harmonicznej	
5.10. Rozpraszanie światła	327
5.11. Zjawisko Dopplera w optyce	328
ZADANIA DO ROZDZIAŁU 5	330
6. Fizyka atomowa - 334	
6.1. Kwantowe własności promieniowania	334
Promieniowanie ciała doskonale czarnego Wzór Wiena Wzór Rayleigha-Jeansa Wzór Plancka	
6.2. Doświadczalne dowody kwantowej natury promieniowania	340
Zjawisko fotoelektryczne zewnętrzne Dualizm światła	
6.3. Falowe własności cząstek materialnych	343
Fale de Broglie'a Zasada nieoznaczoności	
6.4. Równanie Schrödingera	347
Funkcja falowa Cząstka swobodna Cząstka w jamie potencjalnej Przejście cząstki przez barierę potencjału	
6.5. Budowa atomu	355
Różne modele budowy atomu Równanie Schrödingera dla atomu wodoropodobnego Rozwiązanie równania Schrödingera dla atomu wodoru Poziomy energetyczne • Funkcje falowe	
6.6. Moment pędu atomu	365
Orbitalny moment pędu Spin	
6.7. Budowa powłok elektronowych	368
Zasada Pauliego Układ okresowy pierwiastków	
6.8. Promieniowanie rentgenowskie	370
Wytwarzanie, własności i zastosowanie promieni rentgenowskich Widmo promieniowania rentgenowskiego	
6.9. Budowa cząsteczek	374
Wiązania chemiczne Widma cząsteczkowe	
6.10. Optyka kwantowa	380
Fluorescencja i fosforescencja Emisja spontaniczna i wymuszona Laser	
ZADANIA DO ROZDZIAŁU 6	385

7. Fizyka ciała stałego - 389

7.1. Budowa kryształów	389
Struktura ciał stałych Stan równowagi cząstek w kryształach · Sieci przestrzenne Bravais'go Sieć odwrotna Energia wiązania kryształu i typy wiązania w kryształach · Klasyfikacja kryształów · Defekty sieci krystalicznej	
7.2. Metody badania struktury ciał krystalicznych	396
Rentgenografia Metoda Lauego Elektronografia · Neutronografia	
7.3. Podstawy teorii pasmowej ciał stałych	401
Energia wiązania elektronów w kryształach Modele oddziaływania elektronów w kryształach Model elektronów swobodnych · Model słabego wiązania elektronów Model silnego wiązania elektronów · Przewodniki, półprzewodniki i izolatory	
7.4. Własności elektryczne metali	412
Przewodnictwo metali Zależność oporu właściwego metali od temperatury. Nadprzewodnictwo	
7.5. Własności magnetyczne ciała stałego	417
Zjawiska magnetyczne związane z ruchem obrotowym elektronów · Własności magnetyczne ciał Diamagnetyzm Paramagnetyzm · Ferromagnetyzm	
7.6. Własności dielektryczne ciała stałego	425
Polaryzacja dielektryków · Podatność elektryczna	
7.7. Mechaniczne własności ciał stałych	428
Odształcenia sprężyste. Prawo Hooke'a · Rozciąganie Skręcanie	
7.8. Własności termiczne ciał stałych	431
Ciepło molowe Kwantowa teoria ciepła molowego Einsteina i Debye'a Rozszerzalność cieplna · Przewodnictwo cieplne Ciała amorficzne	
7.9. Elementy fizyki statystycznej	440
Rodzaje cząstek i rozkładów Przestrzeń fazowa · Rozkłady statystyczne	
7.10. Półprzewodniki	446
Rodzaje półprzewodników · Prędkość ruchu dziur i elektronów. Masa efektywna Przewodnictwo elektryczne półprzewodników	
7.11. Elektroniczne elementy półprzewodnikowe	453
Złącze $p-n$ · Dioda półprzewodnikowa Tranzystor złączowy Fotoopornik, fotodioda i fotoogniwo Bateria atomowa	
7.12. Zjawiska termoelektryczne, galwanomagnetyczne i termomagnetyczne	459
Zjawisko Seebecka Zjawisko Peltiera Zjawisko Halla i zjawisko Nernsta Zjawisko Ettingshausena i Righiego-Leduca Zjawisko Thomsons	
7.13. Zjawiska galwanomagnetyczne w nadprzewodnictwie	465
Kwantowanie pola magnetycznego Zjawisko Josephsona Kwantowe zjawisko Halla	
ZADANIA DO ROZDZIAŁU 7	469

8. Fizyka jądra - 474

8.1. Podstawowe własności nuklidów i ich systematyka	474
Pojęcia wstępne Ładunek jądra Rozmiary i kształt jądra Masa jąder. Gęstość materii jądrowej Energia wiązania Spin i moment magnetyczny jądra Systematyka nuklidów	
8.2. Siły jądrowe. Modele jądrowe	487
Własności sił jądrowych Ogólne cechy modeli jądrowych Model kropłowy jądra Model powłokowy jądra	
8.3. Przemiany jądrowe	494
Rozpad alfa Rozpad beta Promieniowanie gamma Graficzne schematy rozpadów	
8.4. Prawa rozpadu nuklidów	508
Prawo promieniotwórczego rozpadu nuklidów Średni czas życia jąder promieniotwórczych Aktywność promieniotwórcza Rozpad sukcesywny Statystyczne fluktuacje rozpadu promieniotwórczego	
8.5. Oddziaływanie promieniowania jądrowego z materią	513
Rodzaje oddziaływań · Przekrój czynny Oddziaływanie ciężkich cząstek nalaadowanych z materią Zasięg Oddziaływanie promieniowania beta z materią Oddziaływanie neutronów z materią Spowalnianie neutronów. Układ środka masy Oddziaływanie promieniowania γ z materią Zjawisko Mössbauera Działanie promieniowania jądrowego na organizm ludzki Detekcja promieniowania jądrowego	
8.6. Reakcje jądrowe	536
Schematy zapisu reakcji jądrowych. Zasady zachowania Reakcje jądrowe wywołane neutronami Wychwył radiacyjny neutronu Reakcja rozszczepienia jądra Reakcje syntezy jąder Pierwiastki transuranowe	
8.7. Cząstki elementarne	544
Klasyfikacja i podstawowe własności cząstek elementarnych Rozpady cząstek elementarnych Oddziaływania cząstek elementarnych Atomy egzotyczne i hiperjądra	
8.8. Technika jądrowa	551
Zastosowanie izotopów Reaktor jądrowy	
8.9. Akceleratory	556
Akceleratory liniowe na napięcie stałe Akceleratory liniowe na napięcie zmienne Akcelerator liniowy z falowodem Liniowy akcelerator indukcyjny Cyklotron Synchrociklotron · Synchrotron Mikrotron Betatron Akcelerator kolektywny	
ZADANIA DO ROZDZIAŁU 8	570

9. Fizyka plazmy - 582

9.1. Własności plazmy	582
Ogólne wiadomości o plazmie Liczba Debye'a i parametr plazmowy Średnia energia potencjalna i kinetyczna elektronów w plazmie Waga statystyczna Stopień jonizacji	

9.2. Elementarne procesy zachodzące w plazmie	592
Rozpraszanie elektronów na jonach Rodzaje zderzeń w plazmie	
9.3. Diagnostyka plazmy	603
Parametry plazmy Sonda Langmuira Pomiar temperatury plazmy izotermicznej metodą akustyczną Pomiar temperatury metodą izotopową	
9.4. Własności elektryczne plazmy	607
Przewodność elektryczna plazmy Oscylacje elektrostatyczne w plazmie	
9.5. Procesy transportu w plazmie	610
Rodzaje dryfu Powstawanie ruchu dryfowego Dryf elektryczny w skrzyżowanych polach: elektrycznym i magnetycznym · Dryf w niejednorodnym polu magnetycznym · Dryf magnetyczny dośrodkowy · Dryf bezwładnościowy (inercyjny)	
9.6. Techniczne zastosowania plazmy	615
ZADANIA DO ROZDZIAŁU 9	621
10. Kosmologia - 623	
10.1. Wiadomości ogólne o Wszechświecie	623
Uwagi wstępne Jednostki odległości stosowane w kosmologii · Zasady pomiaru odległości Zasady pomiaru prędkości	
10.2. Czasoprzestrzeń	628
10.3. Prawo Hubble'a	630
10.4. Promieniowanie ciepłe Wszechświata	633
10.5. Model Wszechświata	635
10.6. Teoria Wielkiego Wybuchu	637
ZADANIA DO ROZDZIAŁU 10	641

Dodatek - 647

Uniwersalne stałe fizyczne   Gęstości niektórych substancji · Zależności między jednostkami energii   Masy i energie spoczynkowe niektórych cząstek   Niektóre definicje i zależności rachunku wektorowego   Niektóre definicje i zależności analizy wektorowej   Wyrażenia różniczkowe w trzech układach współrzędnych   Układ okresowy pierwiastków

Literatura - 654

Skorowidz - 655